

Ruch Biblijny i Liturgiczny

Nr 1-2

ROK XXVII

1974

ŚWIĘTA KONGREGACJA KULTU BOŻEGO

WPROWADZENIE DO NOWYCH OBRZĘDÓW POGRZEBOWYCH

1. Kościół obchodzi z wiarą paschalne misterium Chrystusa w obrzędach pogrzebowych swoich dzieci, aby ci, którzy przez chrzest zostali wszczepieni w śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa z Nim przeszli przez śmierć do życia. Ich dusze muszą się oczyścić, aby mogły być przyjęte do grona świętych i wybranych w niebie. Ciała zaś będą oczekiwać błogosławionej nadziei przyjścia Chrystusa i zmartwychwstania umarłych.

Dlatego Kościół składa eucharystyczną ofiarę paschalną Chrystusa za zmarłych i modli się za nich. W ten sposób dzięki łączności wszystkich członków Chrystusa to, co jednym przynosi duchową pomoc, innym daje pociechę nadziei.

2. W odprawianiu obrzędów pogrzebowych swoich braci, niech chrześcijanie starają się dać wyraz nadziei w życie wieczne, tak jednak, aby nie wydawało się, iż nie znają lub lekceważą sposób myślenia i postępowania ludzi danego kraju względem zmarłych. W tradycjach rodzinnych, w zwyczajach lokalnych, w stowarzyszeniach pogrzebowych niech pozostanie to wszystko, co do tej chwili było dobre. To zaś, co wydaje się być przeciwne Ewangelii, należy tak przekształcić, ażeby ceremonie pogrzebów chrześcijańskich wyrażały wiarę w zmartwychwstanie i prawdziwego ducha ewangelicznego.

3. Unikając próżnej okazałości, należy oddać cześć ciałom zmarłych wiernych, które były świątynią Ducha Świętego. W ważniejszych momentach, które zachodzą między śmiercią i pochowaniem zmarłego wypadają wyznawać wiarę w życie wieczne i modlić się za zmarłych.

Ważniejsze zaś momenty w zależności od zwyczajów miejscowych, są następujące: czuwanie w domu zmarłego, umieszczenie ciała na marach i przeniesienie zwłok do grobu, które powinno poprzedzić zgromadzenie krewnych, a jeżeli to możliwe całej społeczności, na li-

turgię słowa, która daje pociechę płynącą z nadziei, na ofiarę eucharystyczną i na ostatnie pożegnanie zmarłego.

4. Aby uwzględnić warunki wszystkich krajów, obrzędy pogrzebowe dla dorosłych dzielą się na trzy typy:

a) typ pierwszy przewiduje trzy stacje: w domu zmarłego, w kościele, na cmentarzu;

b) drugi uwzględnia tylko dwie stacje: w kaplicy cmentarnej i przy grobie;

c) trzeci zaś zawiera tylko jedną stację: w domu zmarłego.

5. Pierwszy typ obrzędu pogrzebowego jest taki sam, jaki dotychczas zawierał Rytuał Rzymski. Typ ten, przynajmniej na wsi, obejmuje trzy stacje: w domu zmarłego, w kościele i na cmentarzu wraz z dwoma procesjami pośrednimi. Procesje te, przede wszystkim w wielkich miastach, są rzadko praktykowane, albo też z różnych przyczyn są mniej odpowiednie. Z drugiej strony, z powodu braku duchownych jak i wielkiej odległości cmentarzy od kościołów, niekiedy kapłani nie mogą odprawić stacji w domu i na cmentarzu. Wobec tego trzeba zachęcić wiernych, by w razie braku kapłana lub diakona sami odmówili przepisane modlitwy i psalmy. Jeżeli to jest niemożliwe, opuszcza się stacje w domu zmarłego i na cmentarzu.

6. W pogrzebie pierwszego typu stacja w kościele zawiera Mszę św. pogrzebową, która zakazana jest tylko w trzech ostatnich dniach Wielkiego Tygodnia, w uroczystości i niedziele Adwentu, Wielkiego Postu i Wielkanocy. Jeżeli zaś racje duszpasterskie przemawiają za tym, by obrzędy pogrzebowe były odprawiane w kościele bez Mszy św., nie należy opuszczać liturgii słowa. (Mszę św. należy odprawić w innym dniu w dogodnym czasie). Stacja w kościele zawiera więc zawsze liturgię słowa wraz z ofiarą eucharystyczną, albo bez niej, a także obrzęd pogrzebowy zwany dotychczas „Absolucją” zmarłego, który w przyszłości będzie się nazywał: „Ostatnie pożegnanie i pozdrowienie”.

7. Drugi typ obrzędu pogrzebowego zawiera tylko dwie stacje: na cmentarzu w kaplicy cmentarnej i przy grobie. W czasie tego obrzędu pogrzebowego nie przewiduje się Mszy św., którą jednak należy odprawić bez obecności zwłok przed lub bezpośrednio po obrzędach pogrzebowych.

8. Trzeci typ obrzędu pogrzebowego w domu zmarłego, gdzie niegdzie całkowicie nie używany, konieczny będzie w niektórych krajach. Ze względu na różne okoliczności, celowo nie omawia się tutaj bliższych szczegółów. Trzeba jednak ustalić pewne wskazówki, aby obrzęd ten miał pewne wspólne elementy z innymi typami, np. w liturgii słowa, w obrzędzie „Ostatniego pożegnania i pozdrowienia”. Dalsze sprawy powinny rozpatrzyć Konferencje Biskupów.

9. Gdy będą przygotowane rytuały krajowe na podstawie nowego Rytuału Rzymskiego, Konferencja Biskupów powinna rozpatrzyć, czy

zachować trzy typy obrzędów pogrzebowych, czy zmienić kolejność, czy też opuścić jeden, względnie drugi rodzaj obrzędu. Zachodzi bowiem możliwość, że w jakimś narodzie będzie w użyciu wyłącznie jeden typ, np. pierwszy z trzema stacjami, wykluczając pozostałe. W innym narodzie wszystkie trzy będą konieczne. Przeto Konferencje Biskupów, po uwzględnieniu koniecznych warunków, powinny powziąć odpowiednią decyzję.

10. Po Mszy św. pogrzebowej następuje obrzęd „Ostatniego pożegnania i pozdrowienia”.

Obrzęd ten nie oznacza oczyszczenia zmarłego z win, co dokonuje się raczej przez ofiarę eucharystyczną, lecz wyraża on ostatnie pożegnanie, jakie społeczność chrześcijańska oddaje swemu członkowi, zanim zwłoki będą wyniesione względnie pochowane. Choć śmierć oznacza zawsze pewne rozdzielenie, jednak chrześcijanie będący jako członkowie mistycznego Ciała jednością w Chrystusie, nigdy nawet przez samą śmierć nie mogą być rozdzieleni¹.

Obrzęd ten rozpoczyna się od wezwania kapłana. Następnie ma być chwila milczenia, potem pokropienie i okadzenie oraz śpiew pożegnalny. Śpiew ten powinien posiadać taki tekst i melodię, ażeby nie tylko był przez obecnych odśpiewany, lecz by wszyscy odczuli, że stanowi on szczyt obrzędu.

Za symbole ostatniego pożegnania mogą być uważane: pokropienie, jako wspomnienie wszczęcia przez chrzest w życie wieczne, oraz okadzenie, przez które oddaje się cześć ciału zmarłego, które było świątynią Ducha Świętego.

Obrzęd ostatniego pożegnania i pozdrowienia może się odbyć tylko w czasie pogrzebu, czyli w obecności ciała zmarłego.

11. W każdym nabożeństwie za zmarłych, zarówno pogrzebowym jak i w zwykłym, wielką wagę przywiązuje się do czytania słowa Bożego. Ono bowiem głosi tajemnicę paschalną, daje nadzieję ponownego spotkania w Królestwie Bożym, uczy czci wobec zmarłych oraz zachęca, aby wszyscy dawali świadectwo życia chrześcijańskiego.

12. Aby wyrazić żalobę i umocnić nadzieję, Kościół posługuje się w obrzędach pogrzebowych przede wszystkim modlitwami zaczerpniętymi z psalmów. Przeto niech duszpasterze starają się gorliwie wyjaśniać swoim wiernym przynajmniej niektóre psalmy, z pomiędzy tych, których używa się w liturgii pogrzebowej, by je lepiej i głębiej zrozumieli. Co do pozostałych śpiewów, na których używanie zezwala się ze względów duszpasterskich, należy czuwać aby zaznaczało się w nich serdecznie i żywe miłowanie Pisma św.”² i natchnienie płynące z Liturgii.

13. Poprzez modlitwy społeczność chrześcijańska wyznaje swoją wia-

¹ Cf. Simeon Thessalonic, *De ordine sepulturae*: P.G. 155, 685 B.

² Conc. Vat. II, Const. de sacra Liturgia *Sacrosanctum Concilium* n. 24.

rę, wstawiając się nabożnie za dorosłymi zmarłymi, by osiągnęli u Boga tę szczęśliwość, którą zmarłe dzieci, stawszy się przez chrzest przybranymi dziećmi Bożymi, już osiągnęły. Za rodziców tych dzieci oraz za krewnych wszystkich zmarłych odmawia się modlitwy, aby w swojej żałobie otrzymywali pocieszenie z wiary.

14. Tam, gdzie z prawa partykularnego, albo na mocy fundacji lub zwyczaju zwykło się odmawiać oficjum za zmarłych, czy to w czasie pogrzebu czy poza nim, należy je zachować i odmawiać starannie i pobożnie. Uwzględniając jednak warunki dzisiejszego życia i pracy duszpasterskiej, można oficjum za zmarłych zastąpić czuwaniem albo odprawieniem liturgii słowa Bożego (n. 27—29).

15. Tym, którzy zdecydowali się na spalenie swoich zwłok, należy zezwolić na pogrzeb chrześcijański, chyba że wiadomo, iż podjęli oni taką decyzję ze względu na wrogie nastawienie do życia chrześcijańskiego. Należy przy tym uwzględnić postanowienie Instrukcji Kongregacji św. Oficjum z dnia 8 maja 1963 roku, *O paleniu zwłok*, n. 2—3³.

Obrzędy pogrzebowe należy odprawić według wzoru przyjętego w danym kraju, tak jednak, by było wiadome, że Kościół wyżej ceni zwyczaj grzebania zwłok, ponieważ sam Chrystus chciał być pogrzebany. Należy również unikać niebezpieczeństwa zgorszenia lub zdziwienia ze strony wiernych.

Obrzędy, które odbywają się w kaplicy lub przy grobie, w tym wypadku mogą być odprawione w budynku krematorium, a nawet w samej sali krematorium, jeżeli nie ma innego odpowiedniego miejsca. Roztropnie jednak należy wystrzegać się zgorszenia lub indyferentyzmu religijnego.

O BOWIĄZKI I POSŁUGI WZGLĘDEM ZMARŁYCH

16. Wszystkim, którzy należą do ludu Bożego, został powierzony przy obrzędach pogrzebowych jakiś obowiązek względnie posługa wobec zmarłych. Niech o tym pamiętają: rodzice i krewni, ludzie zajmujący się pogrzebem, społeczność chrześcijańska, w końcu kapłan, który jako nauczyciel wiary i niosący pociechę przewodniczy obrędom liturgicznym i sprawuje ofiarę eucharystyczną.

17. Niech także wszyscy pamiętają, zwłaszcza kapłani, gdy w obrzędach pogrzebowych polecają zmarłych Bogu, że do ich obowiązków należy umocnić nadzieję i ugruntować wiarę w tajemnicę paschalną i w zmartwychwstanie ciała, tak jednak, aby okazując macierzyńską miłość Kościoła i niosąc pociechę z wiary, podnieśli na duchu wierzących, a nie urazili pogrążonych w żałobie.

18. W przygotowaniu i urządzaniu obrzędów pogrzebowych niech

³ Cf. A.A.S. 56(1964) 822—823.

kapłani z wielką delikatnością potraktują osobę zmarłego i okoliczności jego śmierci, oraz żalobę rodziny i jej stosunek do życia chrześcijańskiego. Niech również mają szczególny wzgląd na tych, którzy uczestniczą w pogrzebie i słuchają Ewangelii, obojętnie czy to będą akatolicy czy katolicy, bardzo rzadko lub nigdy nie uczestniczący we Mszy św., albo nawet tacy, o których sądzi się, że utracili wiarę. Dla wszystkich bowiem kapłani są sługami Ewangelii Chrystusa.

19. Obrzędy pogrzebowe z wyjątkiem Mszy św., mogą być odprawione przez diakona. Jeżeli istnieje potrzeba duszpasterska, Konferencja Biskupów, za zgodą Stolicy Apostolskiej, może wyznaczyć również człowieka świeckiego.

W razie braku kapłana lub diakona poleca się, aby w obrzędach pierwszego typu stacje w domu zmarłego i na ementarzu, a także czuwanie przy zmarłym były odprawione przez świeckich.

20. Poza wyróżnieniem, którego źródłem jest urząd liturgiczny albo święcenia, oraz poza honorami należnymi władzom świeckim stosownie do przepisów liturgicznych, w obrzędach pogrzebowych nie należy okazywać żadnych szczególnych wzglądów prywatnym osobom lub stanowiskom ani w ceremoniach, ani w zewnętrznej okazałości.⁴

Tłum. O. FRANCISZEK MAŁACZYŃSKI, OSB

MATERIAŁY IV SYMPOZJUM LITURGICZNO-PASTORALNEGO NA TEMAT ODNOWIONEJ LITURGII POGRZEBU

Od Redakcji

W dniach 21—22 czerwca 1972 r. w Krościenku nad Dunajcem, odbyło się IV Sympozjum Liturgiczno-Pastoralne pracowników naukowych, studentów i współpracowników Katedry Liturgiki KUL oraz terenowych duszpasterzy szczególnie zaangażowanych w odnowie liturgii, poświęcone odnowionej liturgii pogrzebu. W Sympozjum brało udział około 50 księży. Program przedstawiał się następująco:

I sesja:

ks. dr Bolesław Margański (Tarnów): Podstawy teologiczne odnowionego rytu pogrzebowego

⁴ Cf. Conc. Vat. II, Const. de sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 32.